

РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 331.1.101

РИНОК РОБОЧОЇ СИЛИ ТА ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

О.Є.КУПЦОВА – аспірант, Херсонський ДАУ

Комплексний економічний і соціальний розвиток Херсонської області передбачає тісний зв'язок різних галузей виробництва при раціональному використанні трудових ресурсів та формуванні ринку робочої сили. На перехіднім етапі процес відтворення трудових ресурсів в Україні було порушено (табл. 1). Це проявилось не тільки в таких демографічних факторах, як зменшення народжуваності, але і в неадекватній роботі, дуже низькій заробітній платні, а також її не виплаті на протязі місяців, а то і років, що є унікальним у світовій практиці.

Як видно з таблиці міське населення переважає над сільським на 23%. Крім цього частка жінок від загальної кількості складає коло 53%. А природне відтворення населення має таку ж негативну тенденцію що до зниження, як і на всій території України. З 1995-1997 р.р. воно зменшилось на 4-5 чоловік на кожен тисячу. На кінець 1997 року тільки 709,9 тис. чол. були у працездатному віці. З них 59,1% мешканці міста, 53,8% – села. З цієї кількості зайнято 80,9%, а по офіційній статистиці коло 20% є безробітними. Насправді приховане безробіття, яке немає можливості вирахувати є набагато більшим офіційних даних. З 10525 чол. офіційно зареєстрованих як безробітні у 1997 році 7,1 тис. чол. це жінки. А при розрахунку кількості незайнятих за рекомендованою методикою Міністерства охорони праці число безробітних дорівнює 66,1 тис. чол. віком від 15 до 70 років.

Таблиця 1 – Показники кількості та зайнятості населення

Найменування	1990	1995	1996	1997
Кількість населення, тис. чол.	1258.7	1265.7	1255.1	1246.8
міське	778.2	778.2	772.1	766.6
сільське	480.5	487.5	483.0	480.3
у загальній кількості населення: чоловік	589.8	594.0	588.6	586.7
жінок	668.9	671.7	666.5	664.3
Природній приріст населення, чол.	3334	-5491	-6292	-5646
в т. ч. сільське	870	-1882	-2097	-1994
Кількість безробітних у віці 15-70 років (методологія МОП, тис. чол.	–	35.0	61,5	66Д
Зареєстровано безробіття тис. чол.	–	3.044	6.641	10.525
у тому числі жінок	–	2.4	4.9	7.1
Зайнято тис. чол.	525.1	581.5	532.8	574.0
Рівень безробіття, відсотки.	–	0.43	0.95	1.49

Безробіття це соціальне зло для всіх держав світу. Суть його, як економічної категорії в тому, що частина економічно активного населення країни не може застосувати свою робочу силу (спроможність до роботи), і стає "зайвим людом", який не має можливості робити і стає тягарем для країни через витрати на допомогу перекваліфікацію та інше. В статистичний облік безробіття внесено елемент умовності в залежності від критерію віднесення тих чи інших осіб до складу безробітних і бази з якою порівнюється їх чисельність (працездатне населення, зайняте населення та ін.). На нинішній момент показник рівня безробіття розраховується як відношення кількості безробітних до чисельності робочої сили в процентах. При відносно низькому рівні реєструємого безробіття (1,49% усього по області) наслідки її тяжчі, чим в розвинених країнах. З одної сторони завдяки звільненню більшої кількості людей з виробництва росте товарний дефіцит українських товаровиробників, знецінюється кваліфікаційний потенціал, падає рівень життя, збільшується кількість бідних на фоні розділення суспільства на класи, зростає міграція за кордон у пошуках заробітку. З другої сторони боротьба з безробіттям аби якими методами може обернутися посиленням інфляції, недостатньою продуктивністю праці, зниженням гнучкості ринка трудових ресурсів і в кінцевому випадку до ще більшого рівня безробіття.

З деяких видів безробіття по причинах незайнятості найбільш важким є циклічне. Воно має місце не тільки на території Херсонщини, але і в цілому по Україні та визивається спадом виробництва скорочення попиту на робочу силу. Найбільшою проблемою для села є сезонне безробіття.

Структура безробітного населення по більшості формується за рахунок мало захищених груп: молоді, жінок, інвалідів. Тому політика соціального захисту на ринку праці повинна будуватися з урахуванням їхніх особливостей і специфічних потреб. Знижену конкурентноздатність жіночої робочої сили обумовлюють такі чинники:

- необхідність надання жінкам ряду передбачених КЗпПом пільг, пов'язаних із психофізіологічними особливостями жіночого організму й особливої ролі у відтворенні населення і виховання дітей (наприклад, відпустка по вагітності – 126 календарних днів, заборона застосування праці в шкідливих та небезпечних умовах);

- невисокий у порівнянні з чоловіками рівень кваліфікації жінок робочих професій;

- знижена територіальна мобільність;

- високий ступінь соціальної пасивності» що виражається в дуже настороженому відношенні до підприємств нових форм власності і можливості початку власної справи.

Порівняно низька конкурентноздатність молоді обумовлена дією таких чинників:

- недостатність професійних знань, кваліфікації і навичок;

- необхідність надання молодим людям раду додаткових пільг, передбачених у КЗпП (навчальна відпустка, більш жорсткі вимоги по охороні праці та ін.), що створює для підприємств додаткові труднощі;

- трудова нестабільність молоді, пов'язана зі звільненнями в зв'язку з призовом у Збройні сили, відходом на навчання, тривалими відпустками молодих жінок у зв'язку з народженням і вихованням дітей;

- інфантилізм частини молоді, що звикнула основні життєві блага одержувати безплатно (від держави і батьків).

З погляду проблем ринку праці молодь неоднорідна і за віком, і по рівню формування, і по якісному складу своїх цілей і потреб. У зв'язку з цим у соціальній групі "молодь" можна виділити щонайменше чотири різні підгрупи, для яких будуть характерні специфічні проблеми: 14-16-літні, 16-18-літні, 18-23-літні, старше 23 років.

Серед молоді старше 23 років, що уперше входить на ринок праці, значну частку складають випускники вищих навчальних закладів. Проблема працевлаштування випускників вищої і середньої спеціальної фахової школи одержує усе більшу гостроту й іноді виділяється навіть на далеко несприятливому фоні працевлаштування представників інших груп молоді. Випускники ХДАУ з найбільш престижних економічних спеціальностей здебільшого працевлаштовуються незважаючи на невеликий попит на робочу силу (таблиця 2). Крім того на базі ВУЗу ведеться перепідготування безробітних маючих вищу освіту. Такі заходи сприяють зменшенню рівня безробіття та покращенню умов життя населення.

Таблиця 2 – Структура зайнятості до галузям економіки – 1997р.

Найменування	Промисловість	С.– Госп.	Будівництво	Охор. здоров'я	Освіта	Наука	Всього
Середня кількість робітників і службовців по галузям економіки (або./ відс.)	74005/25,01	26833/9,07	17291/5,84	30631/10,53	40897/13,82	2439/0,82	29586/3100
Вивільнення: передбачено	4898	1080	974	961	1838	85	16609
Вивільнено	3422	719	590	608	1086	70	9370
З них: жінки	1828	26	228	440	859	42	5655
молодь віком до 28 р.	340	76	46	85	195	8	1131
Попит на робочу силу	81	83	41	50	12	1	459
Вимушена неповна зайнятість (або./відс.)	45539/42,59	7940/7,43	12021/11,24	3975/3,72	9497/8,88	1173/1,1	10691/8100
Працевлаштоване всього	23011	3830	4326	1116	1366	717	46469
Службовці	297	304	97	279	302	16	2461
із них жінки	695	530	167	551	421	20	4454
молодь до 28 років	777	779	205	308	226	13	4078

На основі даних Херсонського обласного управління статистики було вибрано деякі галузі: промисловість, сільське господарство, охорону здоров'я (разом з фізкультурою та соціальним забезпеченням), освіту та науку. Ці показники, свідчать про вкрай

тяжке положення жінок та молоді. За 1997 рік було вивільнено 60,35% жінок та 12,07% молоді віком до 28 років. А працевлаштовані всього 9,58% та 8,78% відповідною. Найбільша кількість працівників в області зайнята в різних галузях промисловості – 74 тис.чол., у сільському господарстві зайнято всього 9% від загальної кількості робітників, тому у цій галузі спостерігається найбільший попит і гострий дефіцит робочої сили, але з-за економічних негараздів сільська праця є непрестижною та неприбутковою. Щодо вікової структури безробітних, то рівень розподілу між чоловічим і жіночим населенням в цілому по області неоднорідний. Безробіття відмічається у вікових групах 20-24 роки (19,2%), причому чоловіче безробіття на 4,5% переважає жіноче, а у віковій категорії 25-29 років (17,9%) жіноче безробіття на 5,6% переважає чоловіче, крім цього у віці 45-49 років безробіття склало 13.5%.

По області найбільш високий рівень безробіття мав місце у Скадовському, Каланчацькому, Каховському та Цюрупинському районах. На початку 1998 року цей показник складав 2,51-3,21 відсотки від загальної кількості безробітних.

В умовах переходу до ринкової економіки зберігаються проблеми минулих років, а також з'являються нові. У ході реформування ринку праці наростають дискримінаційні тенденції у відношенні вище перерахованих груп, падає їхня конкурентноздатність. Для зм'якшення ситуації на ринку праці і підвищення ступеня участі жінок та молоді у сфері зайнятості необхідно розвивати соціальну інфраструктуру, тобто мережу магазинів, побутових послуг і дитячих закладів, що дозволяє створювати додаткові робочі місця для жінок. Організувати зайнятість на громадських, сезонних роботах, працевлаштовувати на роботи з частковою зайнятістю. Надавати можливість для самозайнятості населення. На державному рівні встановити податкові пільги для підприємств, використовуючих труд людей з низькою конкурентоспроможністю на ринку праці. Налагодити тісні зв'язки служби зайнятості з комерційними структурами.